

Cirkulärnr: 1991:192
Diariernr: 1991:2826
Handläggare: Sten Hörngren
Avdsek: SAM Plan
Datum: 1991-12-18
Mottagare: Kommunstyrelsen
Rubrik: Insamlingen av kontors- och skolmateriel till
Polens kommuner
Bilagor: SFS 1991:901 Lag om rätt för kommuner, landsting
och kyrkliga kommuner att lämna internationell
katastrofhjälp och annat humanitärt bistånd

Insamlingen av kontors- och skolmateriel till Polens kommuner

Enligt avtalet med de polska myndigheterna ska insamlingen av materiel till Polens kommuner avslutas vid utgången av 1991. Insamlingsarbetet har mött stort intresse från många svenska kommuner. Ca 90 kommuner i 21 län har överlämnat materiel till Kommunförbundet för vidare befordran till Polen. Många av de kommuner som inte deltagit lämnar bistånd direkt till vänort. Vissa av dessa kommuner har sänt överskottsmateriel till de baltiska länderna.

Transporterna till Polen har t o m utgången av november omfattat 72 långtradare och fem container. Den sammanlagda volymen kan uppskattas till ca 5 150 m³. Bl a har över 9 000 skolbänkar ingått i transporterna.

Det har kommit många belägg för att den översända materielen uppskattats av mottagarna. Den har inneburit en icke oväsentlig höjning av standarden och därmed gett de polska kommunerna bättre möjligheter att fullgöra sina uppgifter. Förbundet kommer under våren 1992 att ge en bredare information om hur den överlätna materielen disponerats i Polen.

En av anledningarna till att insamlingen avslutas vid årsskiftet är att förutsättningarna för kommunerna att stödja utvecklingen i andra länder något förbättras fr o m nästa år. Genom ändrad lagstiftning (se bilagda SFS 1991:901) får kommuner rätt att lämna internationell katastrofhjälp och annat humanitärt bistånd i större omfattning än enligt nu gällande lag. Humanitärt bistånd kommer att kunna ges i form av utrustning som kan avvaras. En förutsättning är att det föreligger en nödsituation även om läget inte är katastrofalt. I förarbetena till lagen anges konkret att man tänkt på den typ av insatser som nu skett till Polens kommuner. Lagen ger möjlighet att iordningställa utrangerad utrustning samt att svara för kostnader för transport av den till mottagarlandet. Rent penningbistånd är däremot inte tillåtet.

Den ekonomiska eftersläpningen och isoleringen från de västeuropeiska länderna för bl a Polen och de baltiska länderna har lett till en närmast permanent "nödsituation" om man jämför med samhällsservicen i exempelvis Sverige. Det finns alltså ett mycket stort behov av fortsatta hjälpinsatser i dessa länder. Utrangerad materiel som är fullt användbar men som kan avvaras bör alltså inte skrotas utan överlåtas till länder som ligger inom sådant avstånd att fraktkostnaderna blir rimliga. I Polen är framför allt behovet av utrustning för skolorna stort. Det beror delvis på att staten fram till år 1993 har huvudansvaret för finansieringen av skolväsendet men saknar pengar för att finansiera verksamheten. Kommunerna har därför fått ta på sig ett större ansvar än planerat för att barnen ska få undervisning.

De svenska kommunernas möjligheter att ge bistånd till kommuner i andra länder beror på i vilken omfattning de har möjlighet att avvara utrustning. Med hänsyn till de stora behoven av bistånd vill vi uppmana kommunerna att ytterligare inventera tillgången till sådan utrustning. Utöver materiel som omfattats av pågående insamling till Polen kan nämnas utrustning för storkök och tekniska förvaltningar (gator, vägar och räddningstjänst).

För tekniskt mer avancerad utrustning är kunskaper om hur utrustningen ska användas väsentlig. I förarbetena till den nya lagen går inte direkt att utläsa att instruktion om hur

utrustning ska användas inbegrips i begreppet "iordningställande av utrustningen". I sak bör en sådan tolkning dock kunna accepteras eftersom en maskin inte kan anses vara "iordningställd" förrän mottagaren har kunskaper om hur den ska användas. I samband med överlåtelse av teknisk utrustning bör därför personal kunna medfölja för att informera om tekniska metoder för att använda utrustningen. Mottagarländerna kan därigenom få hjälp att överbygga de kunskapsgap som uppstått genom isoleringen från yttvärlden. Om det är osäkert om tekniskt avancerad utrustning kommer att kunna användas, bör insamlingen begränsas till enklare former av utrustning.

I Polen har ett statligt organ varit ansvarigt för mottagandet av översänd utrustning. Den har sedan fördelats mellan kommunerna på grunder som fastställts av ett organ med företrädare för kommunerna. Förbundet har därmed varit garanterat att översänd materiel kommit till rätt mottagare. När en kommun i fortsättningen översänder materiel bör kontakterna i mottagarlandet vara klara. Vänort eller företrädare med officiell status bör vara mottagare. I Polen är alla kommuner medlemmar i ett regionalt organ, som kallas Seimik och är ett länsparlament. Sex länsförbund i Södra Sverige har avtalat om samarbete med sex län i norra Polen. Genom att samverka med dessa länsförbund eller genom att länets kommunförbund samarbetar med andra län i Polen kan fungerande former för materielöverföring till polska kommuner skapas (Länsförbunden i Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län).

Ändringarna i lagstiftningen om kommunernas möjligheter att ge bistånd ger nya förutsättningar för Kommunförbundets och länsförbundens insatser i bistandsfrågor. Det goda resultatet av insamlingen av utrustning till Polens kommuner visar att kommunerna har stor förståelse för behovet av insatser för att främja en positiv utveckling av samhällsarbetet på lokal nivå i Central- och Östeuropa. Förbundet kommer därför även i fortsättningen att kunna lämna visst biträde vid sanordningen av kommunernas insatser. Detsamma torde komma att gälla länsförbunden.

Helt avgörande för det goda insamlingsresultatet har varit de insatser som gjorts på lokal och regional nivå. Vi vill på de polska kommunernas vägnar varmt tacka alla som på olika sätt medverkat i arbetet lokalt och regionalt. Vi vill också uttrycka förhoppningen om att hjälparbetet ska fortsätta och att kommunerna alltså inte skrotar användbar utrustning. Den behövs för den kommunala verksamheten i länder som påbörjat arbetet att försöka hämta igen eftersläpningen jämfört med länderna i Västeuropa.

SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET
Samhällsbyggnad och miljöpolitik
Plan- och miljösektionen

Rolf A Karlson

Sten Hörngren